Pozychena kobza

PN
6107
P68

561

ПОЗИЧЕНА КОБЗА

ПЕРЕСЬПІВИ ЧУЖОМОВНИХ СЬПІВІВ

ПЕРЕСЬПІВУВАВ ЖЕ ИХ

Кулиш Олелькович Панько

ВИСТУПЦЕМ ПЕРВИМ ИС КОБЗОЮ

ПЕЧАТАНО В ЖЕНЕВІ
В УКРАИНСЬКІЙ ДРУКАРНІ
р. Б. 1897

ПОЗИЧЕНА КОБЗА

Pozychena kobza

ПОЗИЧЕНА КОБЗА

ПЕРЕСЬПІВИ ЧУЖОМОВНИХ СЬПІВІВ

ПЕРЕСЬПІВУВАВ ЖЕ ИХ

Кулиш Олелькович Панько

ВИСТУПЦЕМ ПЕРВИМ ИС КОБЗОЮ

ПЕЧАТАНО В ЖЕНЕВІ
В УКРАИНСЬКІЙ ДРУКАРНІ
р. Б. 1897

PN
6107
P68

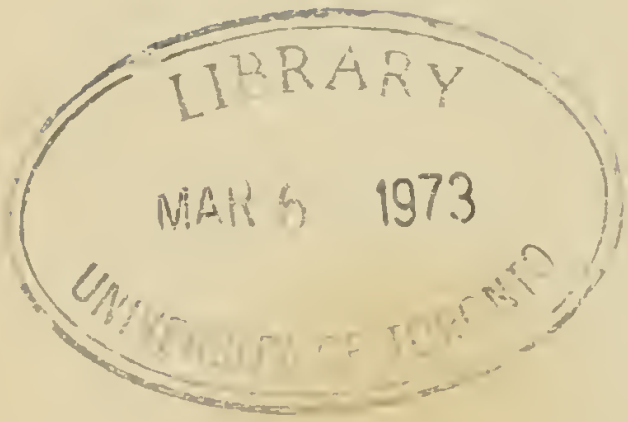

ПРИСЬВЯТ

ОД СТАРОРУСА НОВОРУСОВІ

Позичену ею Кобзу присьвячую подячно — не комунебудь не проміж моих земляків Староруських, ні! бью з нею чолом перед Новорусом Плетнёвим Петром, перед ёго тихосмирною в своій величі тінью, — тінью такою в своій смирності принадноповажною, що великий спроміж великих и невмірущий спроміж невмірущих Пушкин не раз мовляв ёму ревно від серьця: «Колиб мені дано було народитись удруге, дак усе мое, яке воно ні є в мене, занедбав би, щоб вирости мені Плетнёвим, а не Пушкиним, таким Плетнёвим, яким ёго знаю».

Розумію дивне слово дивного поэта й чоловіка, и покланяюсь найлюбійшою мені працею моею благій тіні, прославленій прославителем Руси ще за живота. Сей кумир поэтичнёго поклоненьия в дусі й правді мене незнаного, ні від одной людини, прийняв у столиці так, що я вважав ёго за рідного батька, — ще й натто, що не таивсь перед ним из моим рідним словом, служачи сёму слову вже й тоді над усе инше служенье, а пхавши в Німещину коштом Академиї Наук, подав ёму на схованку написану вже тоді Староруською мовою « Чорну Раду ».

Кулиш Олелькович Панько.

I.

СЛОВЦЕ ДО СТАРОРУСЬКИХ НАРОДОВИКІВ
на Появ Позиченои Кобзи

Тим часом як, патрийотизму повні,
Ви дбаете про слово рідне нам.
Слова чужі, художливо куштовні,
Я на користь готую землякам.

—

«Сокровище благих», нехай вони розмають
Козацького завзятьтя тьму пъяну
И письмакам правдивим помагають
Бороти лжи владику, Сатану.

—

Вузенько Русь ми звикли розуміти.
И творимо ійи собі с казок...
Химерного письмацтва хирьні діти,
Ми б узяли хоч Німця на зразок.

—

Він рідну фалш письменницьку покинув,
И прихиливсь до Кгреків та Римлян.
Широкою рікою правди плинув,
Простуючи в науки океан.

—

О кобзо! ти, що в Німця позичали
Не раз, не два Славяньські главарі!
Зневаж, забудь усе, що нам сьпівали
Пъяні як ніч козацькі кобзарі.

—

Вернись у ту старовину велику,
Як перед ми в Славянщині вели,
Як Половців жахали силу дику
И захистом культурникам були.

—

Нехай твои широкодзвоньні струни
Задзвонять знов, як «віщий» той дзвонив,
Що лаврами сьвяті нам древні труни
Про всі царства, про всі віки окрив.

—

И вклонимось тіням великославним,
Що викликав из забутьтя про нас,
И зробимось в Славянстьві рівноправним
Народом, як бували в оний час.

—

И подамо чужим язикам руку,
Що Руський дух и в мирі и в бою
На висоті держали, но в розлуку
И Русьсю Русь не пустимо свою.

—

Хоч кинуто чужим нас на поталу,
Роздерто нас безбожно на шматки,
Ми вернемось кг единости началу,
Не пратимем природі навпаки.

—

И вийдемо с політики туману,
Що розуми потуманила нам, —
Що подала Ляхам нас ув оману
И вучиям их, сіпакам Козакам.

—

Розибъемо розумови кайдани,
Що Москалям передала Лихва,
И сьцілимо у млявім серьці рани,
Що завдала нам дурена мужва.

—

Зневажимо ножі ті «обоюдні»,
Що в руки ій давав пъяний пророк,
Забудемо віки усобиць трудних
И з Заходом зъединимо Восток.

—

Дарма, що нас указами тирана
В Сибір нова було швиргає Русь:
Від океана та й до океана
Наш древній дух на міць нову здобувсь.

—

То сіяла вона зерно спасенне
Що віщий нам завітував Боян:
Воно нам ту потугу слова верне,
Що пригнітив завидливий тиран.

—

Що в Галичі почує Руське серце,
Владивосток далекий тим самим,
Мов голосна струна кг струні, озвецьця,
И надихом сповницьця Русь одним.

Куліш Олелькович Панько.

—=—

II.

СЛОВО ДО НІМЦІВ

на появ Позиченої Кобзи

I.

Довгенько нам була Німещина замкнена,
Замкнули ж нам її герои-Козаки,
Наслухалась про них вістей уся вселенна,
Які вони були буйтурьні хижаки, —
Як всюди писане й друковане палили,
Як християн-сусід в людській крові топили,
И дбали про одно: щоб сьвіт увесь тремтів,
Там де Козак-хижак с Татарином летів.

II.

Чи ніймуть же то нам поважні Німці віри,
Що мова з мов була не в их, а в Козаків, —
Що й трубадурі их и вславлені трувірі
Повчитись мусили б у наших земляків,
Колиб нам Полща шкіл своих не споруджала
И змалку нам смаку письменством не псувала.
Так! мову матірьню забули письмаки,
И лядували в нас ба и попи й дяки.

III.

Могила придушив у Києві нам духа;
  Схоластика єго засіла й у Москві.
Постала й там була письменницька засуха
  Та не подужала міцної голови:
Що в мові попсував невдаха Тредьяковський,
Воздвигли Ломонос, Державин и Жуковський,
  А що гряде їйи великий властелин,
  Пророкували нам Крилов и Карамзин.

IV.

Прийшов и сотворив нове в народіх слово,
  Як царство сотворив нове колись Иван...
Ми спершу зиркали на Пушкина сурово,
  Що ніби по Ляхах родивсь изнов нам пан, —
Аж ні! Котьляр, Гулак, ба й Квітка помилявся,
Що Руський наш язик Московщині піддався:
  У скелі й нам пробив криничину Пегкас,—
  Кастальською напивсь попушкинський Тарас.

V.

Бурлива в Кобзаря була вода живуща,
  Які були в пісьнях и древні буйтурі;
  Но він, мов соловей, вітав нас на зорі...
Ще раз прокинулась в нас Муза невспиуща:
Як нам до Батия живиі рокотали,
Так довго и письля Руйини не вмовкали...
  Тарас нам нагадав ті «віщні персти»,
  Що на «живі складав». Бояне батьку ти!

VI.

Оце ж уже тепер, поважні Німці, знайте,
Що джерело нове живить наш Руський дух...
Нам кобзи славнои ласкаво позичайте, —
Не буде вам вона тонкий терзати слух.
Дозволте взяти й нам високі ваші тони,
Ачей и в нас сердець озвуцьця милийони
На голос голосний великих кобзарів,
И мови вашои и розуму царів.

Кулиш Олелькович Панько.

—=—

III.

СЬПІВЕЦЬ

Was hör ich draußen vor dem Thor...
Göthe.

Що се за гук під ворітьми я чую,
И воскликн на замковому мосьті?
Довгенько вже з гостьми я бенкетую,
Та ще чогось мов ждуть шановні госьті.

—

Промовив царь, и слуги посилає:
«Нехай сьпівець в царській моїй сьвітлиці
Свою народьню думу засьпіває,
Як у гаю сьпівають вольні птиці».

—

— «Витаю вас, високославне панство,
И вас, величні, благородьні дами!
Стою, немов изьнявсь у гірьне царство,
Що сьяє разом сонцем и зьвіздами.

—

«Хто зорі сі назвав би по именьню?
Ні, не мені титули ім складати.
Потупгесь, очі, тиходумно в землю:
Не час вам дивом дивним дивуватись».

—

Рече — и крильми орьліми, перстами,
Потужно вдарив... задзвонили струни.
Перекликались и громи з громами,
Сьпівали й соловъі під их перуни.

—

Зумився царь: народьня пісьня духа
Ёму й ёго царятам підіймала.
З увагою розумною він слухав
Слова, що старина завітувала.

—

«О сьпівче! ти в своих словах крилатих
Прийняв од Господа „благе даянье
И вивершений дар“ нас возвишати
Над наше царюванье й пануванье.

—

«Ідіте ж, вірьні слуги, принесіте
Важкий ланьцюг с скарбівни щирозлотий,
И на сьпівця шанібно возложіте
Ясу царськои нашои щедроти».

—

— «Ні, царю! я сьпіваю так, як птиця,
Що між вітьми житло роскішне має...
Про иншу стать ланьцюг той знадобицьця,
Мене ж мій сьпів аж натто вгонобляе.

—

«Коли ж мені дозволиш попросити
Вгонобн-шани, попрошу однои,
Щоб дано меду доброго запити,
Чола пъяного, сьпів перст тобою».

—

И кінву сьрібну взяв сьнівець за вухо,
И вихилив у груди голосні,
И, як зробилось у тій кінві сухо,
«Благословен (рече) сей дар огнистий!

—

«Благословен и дом той знаменитий,
Що пращурьні меди в лёху ще мае!
Хто хоче в сьвіті благодатно жити,
Нехай мое той слово памятае».

—=—

IV.

КГРАФ ГАБСБУРКГ

Балада (1273)

Zu Aachen in seiner Kaiserpracht.
Schiller.

I.

Ув Ахені в пишній порфирі царській,
В сьвітлиці давнезьній, у залі,
Седів король Рудолф в потузі сьвятій:
На трон бо найвишчий ёго повінчали.
И се император сьвій пир пирував.
Ёму Рейнський пфалцкграф іду подавав,
А Чеський король лив напитки перласьті,
Всі ж семеро тих, що обрали ёго,
Як ходять планети круг соньця свого,
И сили ёму підклонялись и власьті.

II.

Захряснув народом високий балкон.
И товпились люде в утісі великій.
Мішавсь то грізний, то веселий тромбон
З туканьнем громади та з громом музики.
Скінчивсь бо крівавий, погибельний час,
Огонь пожарищ на руїнні погас.
Найвишчого мали судьдю тепер люде.
Сиси не буяли по волі своїй,
Злидарь не журився в хатині низенькій,
Що здобиччу завтра в харцизника буде.

III.

И взяв цісарь кубок з вином золотий,
И любо споглянув на дружні він лиця.
«Блискучий (рече) и роскішний мій пир,
И розум и серце мое веселиться.
Одной б ще тілько роскоші мені:
Щоб груди восторгом сповнити мои
И звисока Бога хвалити навчила!
Я змалку кохавсь у кобзарських пісьнях,
И що, яко рицарь, любив у полях,
Того и цісарська душа восхотіла».

IV.

Аж тут, серед сонму князів-королів,
Сьпівець в довгій гуні широкій зъявився.
Вже волос ёго під сьріблом побелів:
Доволи він сьвіту видав и навчився.
«У струнах (рече) рокотливих-живих
Багацько веселих пісень и сумних
Про все, що буває в Господьнёму мирі,
Як розум шумує, як серце кипить...
Про що ж засьпівати мені поведить
Великий властитель на нишному пирі»?

V.

— «Не нам царювати-рядити між вас
(Рече, до гостей осьміхнувшись владика).
Над розумом вишчу признав еси власьть:
Година — цариця у тебе велика.

Як в воздусі вітер крилатий шумить,
Незнае ніхто, зьвідкіля він летить;
Як потай нас ключ бъе, з безодьняви рине,
Так пісьня озвецьця в души у сьпівця,
Всевладниця-сила, що їй ні коньця,
Ні почину наш розум и серце не знае».

VI.

И в струни сьпівець голосьні задзвонив,
И став додавати до дзвону словами:
«По пушчі по хмизу кграф-рицарь гонив
Конем за бистрими зьвірми-сугаками.
Сьлідом лук и стьріли везло пахоля
Як доброго ж він зупинивши коня,
Став стиха у лузі ступою ступати.
Почув дзвоник... Зустьріч він се простував
З дарами, и людям дяк знати давав,
Щоб кожне могло их достойно стьрічати.

VII.

И рицарь негайно сьсідае с коня,
Смиренько сьвій брилик мисливий здиймае
И, так як з ним разом ёго пахоля,
Сьвятиню доземним поклоном вітае.
Нагірьні ж дошчі скрізь води палили,
И се — бурчаки гучно лугом текли:
Попові з дарами нема переходу.
Він ставить на землю сьвятий сакрамент,
Розувсь из обувъя свого в один мент...
Готов у бистру босоніж йти воду.

VIII.

«Куди се, паночче? (тут рицарь спитав,
Побачивши, що він задумав чинити).
— «Хапаюсь, мій пане, (ёму відказав)
Недужнёго, доки не вмер, причастити.
Щоб душу в скорботі від муки спасти,
Сюди навпростець я задумав пройти
Хмизами-ярами с сьвятими дарами.
Аж греблю нагірьня прорвала вода,
Тепер же навколо обходить шкода,
А босими скорше постигну ногами».

IX.

— «Ні, очче»! й саджае ёго на коня,
Шовкові дае поводи ёму в руки,
Щоб він по затопах не брів навманя
И душу спасав у скорботі від муки.
А сам до хлопьятка сідае в сідло,
Що паньске знарядьде мисливське везло,
И с серцем веселим додому вертае.
А він, скоро діло спасенне вчинив,
Коня за повідьдя шовкові привів
И кграфові дяку смиренно складае.

X.

— «Ні, чесний паноче! (промовив тут кграф)
Не сьмію на службу коня потребити,
Чи то в полюваньні, чи то у боях,
Що ти ёго Спасу сподобив служити.

Коли не на власну домову корисьть,
На церкву обернеш красу ёго й хисьть.
Тому бо подав я коня боёвого,
Що маю и чесьть и всі блага земні
И все, що досталось в насьлідьде мені,
Не инше, як тілько від нёго самого».

XI.

— «Нехай же (рече він) Господь из небес,
Що голос болящих людей своих чуе,
И тут и там вивче всещедро тебе,
Як ти ёго даром твоим, ушануе!
Ти з рицарів рицарь, з кграфів еси кграф.
Боями ти славен в чужих сторонах,
Шісьть дочок вродливих тобі процьвітае...
Нехай же (пророчо рече) у тьвій дом
Вони принесуть шісьть блискучих корон,
Нехай ёго слава вовіки сияе»!

XII.

Тоді император чоло похилив.
Забуте ёму ёго память вертае...
Споглянув у вічі сьпівцю й зрозумів,
Яким ёго сьпівом старенький витае.
В простацькій-кобзарській одежі сьпівця
Він давнёго бачить свого панощьця, —
И ринули сьлёзи... Их цісарь ховае
В червчатій порфирі, и всяк догадавсь,
Який кграф з дарами сьвятими стрічавсь,
И в серці Господні судьби прославляе.

———

V.

ПРОЩЧАНЬНЄ З РІДНОЮ ВКРАЙИНОЮ

Adieu, adieu! my native shore.
Byron.

I.

Прощчай мій краю, берегу рідний!
Вже ти зникаєш над синім морем:
Вітьрі ночині, ревучі филі
Разом сьпівають из моим горем.
Он сонце в морі тоне-сідає...
Марно за сонцем поженемося...
Прощчай, ясненьке! прощчай мій краю!
Чим же ми в нітьмі звеселимося?

II.

Не довго в нітьмі нам пробувати:
Встане червоне знов ніби з раю.
И небо й землю будем вітати,
Да не тебе вже, рідний мій краю!
Древній будинок мій занедбають;
Сьвітлиці смертне мовчаньнє вкрие;
Стежки и доріжки позаростають;
Тілько в воротях пес мій завие.

III.

«Чого ти плачеш, любий мій хлоню,
Серед морськоп пісьні гучноп?
Чи ти не знаєш вітру на морі,
Чи ти злякався филі буйноп?
Ходи до мене, малий мій пажу:
Годі тужити, годі зитхати!
Не бійсь, оглянься на барку нашу:
Сокіл-орел се ясеп-крилатий».

IV.

— «Я не лякаюсь вітру, ни моря:
Нехай ревуче реве-бушує.
Ти ж не дивуйся, князю Герольде,
Що моє серце сумом сумує.
Я ж бо покинув неньку рідненьку.
Дома покинув батька старого.
Тілько й надіп мойму серденьку
На тебе, пане, на тебе й Бога.

V.

«Батько молився за мене ревно...
Той не заплаче, не засумує.
Мати ж старенька — знаю се певно —
С туги-печали занедугує».
— «Годі ж бо, годі, любий мій хлоню!
Слёзи вкрашають чисте обличче...
О! колиб я мав совісьть спокойну,
Плакав би й я так, або ще й більше...

VI.

Вірний мій слуго! ти ж чого сумен?
Ти чого зблїднув и зажурився?
Чи про корсара став тяжкодумен,
Що так поникнув, так похилився»?
— «Ні, любий пане! я, слава Богу,
Бачив пригоди, то й не боюся;
Тілько покинув жінку-небогу,
Того блїдий став, того журуся.

VII.

«Жінка й хлопъятко при панськім дворі
В затишку-холі: та як ій скаже:
Мамо! чи тато не втоне в морі?
Що бідолашня мати відкаже»?
— «Годі вже годі, вірний мій слуго!
Шкода, що кинув жінку-небогу.
Я ж, що не маю подруги й друга,
Я хиба жартом рушив в дорогу»?...

VIII.

Віри не йму я тузі в коханки.
Туга й зітханьне — хитра омана.
Жарти вечірьні й потайні ранки
Висушять слёзи, що проливала.
Про втіхи давні я не сумую;
Про смерть на морі мені байдуже;
Тілько про те я в сьвіті горюю,
Що сумовати ні по кім друже.

IX.

Сам я, один я в Божому сьвіті;
В мене домівка — бескрае море:
По кому став би сьлёзи ронити,
Як мое всім им байдужне горе?
Пес хиба тілько скіглити зрана
Буде, да й той — поки хто нагодуе...
Ласку забуде давнёго пана.
А як вернувсь би, ще й пошматуе.

X.

Ти, корабелю, орле крилатий!
Сьвіт я с тобою ввесь облетаю.
Мчи мене всюди, друже и брате,
Та не до мого рідного краю...
Виват, вам, виват, филі ревучі!
А як з очей вас колись втеряю,
Виват пустине, горі та кручі!
Прощчай на віки, рідний мій краю!

—=—

VI.

Das ist der alte Märchenwald.
Heine.

Старий гай мрій, пахущий гай!
Напюхатись не мушу!
Від місяця чудовний сьвіт
Мені чаруе душу.

Йшов я ним, и як йшов,
Вгорі заграло море:
То соловейко засьпівав
Про любощі й про горе.

Про любощі й про горе він
Сьпівав, про сьлёзи й сьміхи,
И сьлізми й сьміхом нагадав
Забуті вже утіхи.

Йшов я гаем дивним тим,
Аж ось перед домною
Стоить будинок замковий,
Будований с нихою.

Замкнені двері й вікна всі.
Мовчанка скрізь понура.
Здавалось, ніби тиха смерьть
Живе в тих пишних мурах.

—

На рундуці розьлігся Сфинкс,
Страшне и ласе юдо.
Левине тіло й пазурі,
Жіночий вид и груди.

—

Жоноча врода! два білки
Про любощі казали.
Всьміхалися вуста німі
И дозьвіл сьвій давали.

—

Сьпівав так любо соловей,
Що я не зьміг терьпіти.
Поцілував — и сам себе
Занапастив навіки.

—

Ожив той мармуровий вид,
Почав стогнати камінь.
Жадібно й голодно він пив
Моіх цілунків пламінь.

—

Диханьне з мене випивав
Неситими вустами,
И тіло трепетне проймав
Левиними кіхтями.

—

Солодкі муки! любий жаль
  И втіха й біль без міри
Шчасливили мене вуста,
  А кіхті серце дерли.

—

А соловейко: «Сфинксе мій!
  Ви, любощі! (сьпіває).
Чого серед утіх таких
  Так серце замірає?

—

«О гарний Сфинксе! розгадай
  Сю загадку преливну...
Багацько Розум тисяч літ
  Над нею мьяв чуприну».

— — —

VII.

МІНЬОНА

Kennst du das Land, wo die Citronen blühn.
Göthe.

I.

Чи знаєш край, де скрізь цвітуть цітрони,
Де помераньці золотом блищчять,
Де вітерець спід хмари прозирнои
На мирти дише, Божа благодать?
Чи знаєш ти 'це все?
Туди б, туди
С тобою нам заіхати-зайти,
С тобою, дороге моє коханьнє,
Моих очей и серьця чаруваньнє!

II.

Чи знаєш дом, що на гінких колонах
Велично спочиває, пишний дах?
Сияє там богів сьвітлиця повна —
Их мармурова вічна красота.
Чи знаєш ти ёго?
Туди б, туди
С тобою нам заіхати-зайти,
С тобою від усіх затуло невна,
Моя родино названа и кревна!

III.

Чи знаєш гору и дорогу в хмарі,
  Що кріз туман ійи шукає мул?
Під нею глибоко, з ямлою в парі,
  Живе дракон, підземний чути гул.
  Чи знаєш ти ёго?
                Туди, туди
  Не дай мені, мій Боженьку, зайти!
Рятуй мене, татусеньку коханий,
Забудь мій гріх, мій розум окаянний!

—=—

VIII.

БАЛЛАДА ПРО КНЯЗЯ-СТАРЬЦЯ

Herein o du Guter, du Alte herein.
Göthe.

I.

«Добридень, дідусю! иди йди, не бійся.
Нас дома тройко тут: порожня сьвітлиця.
Вгорі паньматуся свої молитви
В старому часловці гортае-читае.
А тато з драбами вовки десь стьріляе.
Сьніваку здалека загледіли ми.
Сьнівай нам, дідусю, про славне лицарство,
Що водить бувало хоробрі полки
На хиже, на дике, безбожне поганство...
Ми слухаем сьніви такі залюбки».

II.

— «Серед ночи в бурю, в годину лихую,
Він кинув сьвій замок, оселю князьку,
Сховавши-заклявши зарытий там скарб.
Про що Князь так фіртку тихцем одмикае,
И що під полою так тулить-ховае.
Мов краджу лукавий, зневірений раб?
Дитинку маленьку несе одинокий
Ночною добою в гай між вовки.
Дівчаточко сонце у сьвіт мчить широкий»...
И слухають діти сей сьнів залюбки.

III.

«Аж ось день задимився,—сьвіт вельми широкий,
Та с піснею в сьвіті Князь не одинокий.
Куди він ні зайде, всяк старцеві рад.
Годують-частують сьпівця добрі люде.
Чи тиждень, чи й довше між ними пробуде:
Таких ще й не чули в селі серенад.
Що-рік, бородою все більш обростае;
Що-рік, нашивае на свиту латки;
Що-рік же й дівчатко мале підростае»...
И слухае сьпів сей дітва залюбки.

IV.

Не дбае мій старець про гуню й про лати,
Дочкою щасливий, дочкою багатий.
Літа за літами минають-идуть.
Байдужні обое в недолі на волі.
Вродлива бриніе, мов квітка на полі.
Пташками на сьвіті широкім живуть.
Бо з доброго добре зерно й виростае...
Старьцівна вродлива над всі панянки.
Другои такои ніхто й не згадае ...
И слухае пісьню дітва залюбки.

V.

«Аж ось іде полем паня знакомите,
Під ним кінь ступае — мов грае в копита.
Вона зустьріч руку по чех просьтягла...
Ні, не милостиню, дар тобі дарую:

Подай мені руку, подай и другую,
  Щоб краля навіки мене обняла.
А старець промовив: Бачу, догадався,
  Що скарбу незнають такого й казки.
Я раю, щоб зараз из нею зьвінчався»...
  И слухають діти сей сьпів залюбки.

VI.

«Тут церківця й попик мов з неба спустились.
Любенько старьцівна й паня одружились.
  И радошчі разом и горе тяжке:
Що с татом коханим прийшлось розлучитись
И зараз від люду й приятства відбитись...
  Там кожен их любить и добре й лихе.
А старець-Князь думку старечу голубить.
  Зоставсь не сумний він один без дочки:
Бо й внуків так само навиосьлі полюбить»...
  И слухають діти сей сьпів залюбки.

VII.

Тоді вже хрестом их Князь благословляе;
А діти: «Ось тато! татуня вертае»!
  Побігли всі трое, забувши сьпівця...
«Ти що з дітьми робиш? про що их туманиш?
Про що пісеньками, казками их манеш?
  Агов! ви, залізні горшки! маньдрівця,
Сёго волоцюгу, що звик мир дурити,
  Возьміть у темницю під певні замки»!
Тут мати прибігла гнівного просити,
  И діткам проханьне було залюбки.

VIII.

Горшки ж не посьміли поважного взяти,
Та й гарно ж благала з дітворою мати.
Проханьне-благаньне виняло палкого,
Аж покіль прорвалось невинене слово:
«О Хамова кров, кров нечиста, лиха!
И рід мій вельможний и плід сплямувала:
Постали міз нами Хами-мужики:
Бо жінка-старьцівна мені их придбала»...
И діткам се слово було не влюбки.

IX.

Тоді Князь велично: «Коли відпихае
Вас нинда и з вами вязь Божу зриває,
Ходіте до батька и діда свого.
Мандьрівець вам кращчу дорогу покаже...
Мій замок се, гордий, запеклий мій враже!
Тьвій рід усі добра покрав у мого; —
Покрав, да печатьтю я скарб запечатав,
Той скарб, що надбали давнезьні віки
Про діти й правнуки мои й правнучата»...
И чуе се слово дітва залюбки.

X.

«Наш царь правосудний не вперше вертае
Слузі предківщину, що враг зажирае
Я зьняв з мого скарбу мое заклятьте».
Так мовив старенький, ласкаво зирнувши:

«Спокійся, мій сину, про кражу забувши.
Настане в цім замку знов чесне житьтє.
Зьвізда наша сьвітом новим засьвітилась,
На ниві родючій важенькі снопки:
Бо в добрах сих правда давно коренилась»...
И чує се слово дітва залюбки.

—=—

IX.

ДО РАДОСТИ

Freude schöner Götterfunken.
Schiller.

I.

Радосте, небесна искро!
В райську церківцю твою,
Ніби крильми, линем бистро
У гарячому хмелю:
Ти однаково чаруєш
И, мов семъю, єдиниш
Всіх у кого дух сьвій чуєш,
Як у Божий рай летиш.

Хор.

Обіймітесь, милийони!
Поцілуймо цілий сьвіт!
Братьте! певно над всі зорі
Любий наш Отець седить.

II.

Кому доля побратима
У сиріцтві надала,
Кого краля полюбила,
Що трояндою цьвіла,

Гей до гурту в час веселий!
  Хай він буде й свинопас...
Хто ж души не зве своєю
  Ні одной — геть од нас!

Хор.

Хто на сьвіті пробуває,
  Всяк симпатиї вклонись,
  Нас веде вона кудись.
Де Незнаємий витає.

III.

Радощчі пьють всі тварюки
  В матери земли з грудей:
Усі добрі й усі зьлюки
  Знають любий трупок сей.
Він дає цілунки в очі,
  Нам з усіх солоччі вин.
И черьвяк зна' солодощчі,
  И пред Богом керубин.

Хор.

Поклонітесь, милийони!
  Де ж небесний ваш Отець?
Возлетайте понад зорі:
  Там витає Бог-творець.

IV.

Радосьтю звемо машину,
  Що працює з віку в вік

И вертить сьвіт без упину,
Занедбавши зорям лік.
Як троянду викликає
Из мизерного зерна,
Так и сонцями палає
Недоглядними вона.

Хор.

Братьте! як вони літають
Весело кріз пишний мир,
Як герои путь верстають
Радісно на слави пир,
Так стелімо й ми дорогу
В нашім серьці правди Богу.

V.

Радісьть правдоньку витає
В дзеркалі ума свого,
Хто ійи в добрі шукає,
Не шчадить житьтя свого.
На горі блискучій віри
Віє сьтяг ясний ійи.
Нехай роблять лицеміри
Над собою олтарі:
Кріз провальлє вбоге ями
Радісьть, в хорі янголят,
Прославляє те пісьнями,
За що мучить нас Пилат.

Хор.

О! терпіте ж, милийони!
Є й над зірами ще сьвіт.

Оправдають сей завіт
  Янгольські там легиони.

VI.

Божества не наградити:
  Гарно рівнею з ним буть.
Нехай горе й злидьні в сьвіті
  Між веселими живуть.
Забуваймо помсту-зьлюку,
  И запеклому простім,
Щоб він сьлізми нам за муку
  Та нудьгою не платив.

Хор.

Простимо довги с процентом,
  Мир-лад будь проміж людьми!
Нат тим зорявим наметом
  Судить Бог, як ми сами.

VII.

В наших кубках золотими
  Искрами вино кипить.
Зьлюка зло гамує з ними
  Добрий учицьця як жить.
Се ж шумує радість наша...
  Братьте! встаньмо за столом,
И нехай ся повна чаша
  Бризне в небеса вином!
Кгенію добра не мертву
Віру принесімо в жертву!

Хор.

Що гімни ёму сьпіваем
С силами ёго гуртом, —
Духу благ всіх воссилаем
Жертву в небеса вином.

VIII.

Бодрий дух, в журбі великий,
Поміч праведна в беді,
Присяга тверда во віки,
В дружбі правда й на суді,
Самоповажаньне в трона,
Кожному своя корона
По заслузі так нам жить,
Хоч би й жизьню наложить!
Ви ж, ехиди, ви, зрадливі,
Пагуба вам, злочестиві!

Хор.

В круг тісний зьединимося,
Поклонімось золотим,
Що клятьби не зречемося
Перед вічним всеблагим!

IX.

Визвол с пуг, не тих кайданів,
Що насилство знай куе,
Милосердьде й до тиранів,
Як безвинну кров пролье.

Хто на ліженьку копає,
  На останьню вже пряде,
В Бозі й той надію має,
  До благого в руці йде.
И нехай померьші живі
  Будуть в дусі Божім вік...
Пиймо. братьте! ми щасливі,
  Що пъемо, як чоловік:
Ми пъемо й усім прощаем.—
Тим и пекло погашаем.

Хор.

О! нехай же й та година,
Що про всіх вона єдина,
  Буде в Бозі сном смашним!
  Братьте! словом приязним
Поминаймо всіх померших,—
Не судімо их найперші!

— о —

X.

МОЛИТВА ПРИРОДИ

Father of Light! great God at Heaven.
Byron.

Великий Боже, очче й творче сьвіту!
Ти чуєш, як тебе в роспуці зву.
Чи то ж бо призовеш мене кг отьвіту?
Хиба ж на те грішу, про те живу?

—

Ой Боже очче! чи мині ж пропасти?
Ти зриш души моєи темноту...
Ти й горобцеві не даєш упасти, —
Рятуй, создателю, мене, рятуй!

—

Твоих церков ніяких я не знаю, —
Вкажи мені твою спасенну путь.
Про всемогущество твое гадаю,
Як можу розумом своим збагнуть.

—

Нехай ханжі тобі молельні строять
И звати Божим ділом их велять,
Нехай до оглуху у дзвони дзвонять
И видумками розум туманять,

—

Як! щоб творця небес та в мур заперти,
Під Римські й Византійські ковпаки!
Твій храм, — єго стовпами не підперти, —
Розгорнуто в нім зоряві книжки.

—

Чи Богові-ж та рід наш осудити
На вічні муки у якімсь аду?...
За те, що хтось один не зьміг терьпіти
Жадоби й голоду, всім нам капут?

—

Як! щоб Сьвятий кукобився на небі
И засилав таких людей як сам,
Пектись да мучитись в гідкім Эребі,
Що вірують не так, як Ной та Хам!

—

Чи вірою ж, опперкись на незнаньні,
Придбати рай, чи пекло бес кіньця?
Чи розумом же в темряві й тумані,
Дознатись задуму й мети Творьця?

—

Ті, що міз нас живуть самі про себе
И поринають гідосно в гріхах,
Ті вірою оправдяцьця у небі,
Та й раюватимуть собі в віках!

—

Ні, не в апостолах и не в пророках, —
У творивах твоих твою всю правду шту...
Но я бессилок, я тону в пороках, —
Рятуй! зорнути нам не в моготу.

—

Рятуй мене! бо ти й зьвізду рятуеш,
  Як по сьвітах чужих вона летить,
Ти всюди в боротьбі стихий вартуеш
  И всюди по землі тьвій сьлід лежить.

—

Ти, що мене примудро так устроів,
  Ти чуеш глас мій, я тебе молю,
Простри твою правицю над помною:
  В твоих законах твердо я стою.

—

До тебе, Боже, творче мій, взываю!
  Хто б мислив чи добро мені чи зло,
Я на твою протекцію вповаю,
  Щоб так як ти благоволив, було.

—

Мій прах изнов обернецьця у землю,
  И дух на крилах чистих возлетить, —
Я образ тьвій духовний восприемлю,
  Щоб, хвалючи тебе, вовіки жить.

—

Коли ж легке диханьне се в могилі
  Не тілом засне віковічним сном,
Твоїй благій животворящій силі
  Я й серцем покоряюсь и умом.

—

И се — у смирноті тобі сьпіваю,
  И дякую за всі твои дарі:
Бо знов житьте мандрівне се, вповаю,
  С тобою злучицьця, як сьвіт зорі.

—o—

XI.

Ein Traum gar seltsam schauerlich.
Heine.

Предивний сон и звеселив
И налякав мене нежданно.
И досі ті чудьні дива
Морочять серце несказанно.

—

Здаецьця пречудовний сад.
Між деревами походжаю;
На мене дивляцьця квітки;
Я ними серце звеселяю.

—

Щасливе птаство навкруги
Любовних пісенёк сьпівае;
Червоне сонечко квітки
И зела дивно зукрашае.

—

Балзамний дух с того зела
По воздусі роскішно льлецьця,
И все пишаецьця-цьвіте,
И серце в повні щасьтем бъецьця.

—

Між кринами в тому саду
Стоить из мармору криниця,
И бачу — біль тонку пере
Предивна вродою дівиця.

—

Ув оченятах и в щічках
Сьвяте щось и недовідоме...
Дивлюсь — дівча мені чуже,
Чуже и знов таки знакоме.

—

Пере пилпуючи воно
И пісеньку чудну сьпівае:
«Течи, водиченько, течи,
Нехай ся біль, як сніг, сняе»!

—

Несьміливо я приступив:
«Скажи мені, прекрасна вродо,
Кому готуеш ти сю біль,
Сю любу серьцю нагороду»?

—

Вона хутенько: «Се тобі,
Тобі... Готуйся, вже чекае»...
И, сі промовивши слова,
Мов піна на воді, зникае.

—

И знов у чарівному сьні
Стою в гаю гусьтім и темнім.
Сягае древо до небес;
Дивуюсь дивом сим непевним.

—

Аж чую — глухо щось гуде,
Віддалеки немов рубае...
Біжу кріз пущу на просьтір —
Поляна чиста серед гаю.

—

На тій поляні дуб стоить
И верхом хмару підпирае...
Дивлюсь — дівчинонька моя
Чудовна дуба вже рубае.

—

Як цюк, дак цюк! а проміж тим
Сьпівае пісьню дикодивну:
«Рубай, сокиронько, рубай,
Зроби дубову домовину».

—

Я знов до неи приступив
И бовкнув: «О, скажи, предивна
Дівчинонько, ти диво з див:
Кому се буде домовина»?

—

Вона ж хутенько: «Се тобі
Майструю, щоб на час посьпіла»,
И, сі промовивши слова,
Зникае, мов легенька піна.

—

Тоді поблідло навкруги,
З землею й небо помертвіло...
Не знав я, що мені таке?
Все тіло на мені тремтіло

—

Иду я, йду, дивлюся — щось
Біліе... сукня... Я за нею
Метнувся нагоньця, и — тиць!
Зустьрівсь не кралею моею.

—

Копає яму заступцем
І дивну пісеньку сьпіває:
«Копайся, ямонько, копайсь»!
Сама на заступ налягає.

—

Я зной до неї приступив
І бовкнув: «О, скажи, вродлива,
Що се за яма і про що?
Про що воно, страшенне диво»?

—

Вона ж хутенько: «Нетурбуйсь:
Про тебе яма ся холодна»,
І, як сказала 'ці слова,
Роздзявилась немов безодьня.

—

І, як я в яму зазирнув,
Дак помертьвів и в землю рипувсь...
Мов сніг мене там обгорнув...
Я стрепенувсь тоді й прокинувсь.

—o—

XII.

ВІЛЬШАНИЙ ЦАРЬ

Wer reitet so spät durch Nacht und Wind.
Göthe.

Хто іде під вітер ночною добою?
Синка на сідельці везе під полою,
Коня острогами раз-по-раз торкае,
Дитину до себе в тепло пригортае.

—

«Чого се ти, синку, очиці ховаеш»?
— «Вільшаний Царь, тату! хиба не вбачаеш?
В короні вітласьтій, кудлатий, патлатий,
Сягае рукою, мов хоче піймати».

—

«Коханий мій хлоню! ходімо з помною.
«Гулятимем гарно-прегарно с тобою.
«Квітками в нас пишно лука процьвітае
«Парчею матуся мене зодягае».

—

— «Хиба твое вухо, татуню, не чуе,
Що Царь той Вільшаний, з помною жартуе»?
— «Спокойся, дитино: нічого немае.
Се вітер у лисьті сухім завивае».

—

«Вродливий мій хлоню! ходімо з номною.
«Царівни гуляти там будуть с тобою, —
«С тобою гуляти, вночі таньцювати,
«На вітьті гойдати, коточка сьнівати».

—

— «Хиба ти не бачиш, татуню; Вільхівен.
Таньців и гойданьня маленьких царівен»?
— «Я бачу, мій синку, в гаю на майдані
Колишуцьця вільхи в густому тумані».

—

«Люблю тебе, хлоню, за личко принадне...
«Не хочеш по волі, — неволя притягне».
— «Татуню, татуню! мене він хапае!
Вільшаний Царь душу мою поривае»...

—

Що-мога став батько коня з ляку гнати,
Маленька дитина — стогнати-копати.
В домівці не радісьть ёго зустьрічала:
Дитина мовчала, дитина сконала.

—o—

XIII.

РИБАЛКА

Das Wasser rauscht, das Wasser schwoll.
Göthe.

Вода шумуе, розлилась
И повні повідьдю всі береги й затони:
С селом весьнянка понялась, —
Хати, дворі, сади, левади сьніву повні.

—

Під сьнів широкий дівонёк,
Седить над річкою Рибалочка, пилнуе,
Чи плавле стиха поплавок,
Чи в вирьві крутицьця, чи в нуртині нуртуе.

—

Аж ось вода під поплавком
Заколихалась й у піні розділилась...
Не сьрібна рибонька с пером,
Вродлива дівчина-Русалочка зъявилась.

—

Сьнівае стиха до ёго
И, мов сопілочка принадна, промовляе:
Про що тьвій рід людський мого
Рибного наплоду що-в-Бога-день читае?

—

Коли б ти знав, як рибонькам
Из нами в нуртині гуляти веселенько,
Віддавсь би й сам увесь ти нам
И гравсь из рибками й дівчатками любенько.

—

Ти ж бачиш, як и сонце в нас
И місяць з зорями шукають прохолоди,
И всі вони вертаюцьця до вас,
Набравшись у воді міз нас новои вроди.

—

Хиба ж тобі не дивне в нас
Розьніжене в воді и викупане небо?
Та й власний образ тьвій не раз
И надив и манив тебе в нурти до себе.

—

Вода шумуе, розлилась,
И повні повідьдю всі береги й затони.
Русалка піною взялась,
И лашчицьця до ніг ёго, и стиха стогне.

—

И стиха стогне, й обняла
Рибалоньку якась невимовна турбота.
Вода вже й ноги поняла,
И любо се ёму, мов из дівчам пустота.

—

Горнулась до колін ёго,
Мов ручепятами ніжними обіймала,
До лона надила свого...
Рибалка зник... вода блишчала и мовчала.

—o—

XIV.

БАЙРОНОВА НАДПИСЬ НА МОНУМЕНТІ НЬЮФАУНДЛЕНСЬКОГО ПСА

Сей монумент и досі красить сад у Байроновому рідному Ньюстиді. Перш віршованои зроблено на ёму прозову надпись, таку:

Коло сёго місьця
положено останки того,
хто красою своею не величався,
силою не пишався,
був хоробрий та й не жорстокий,
мав усі людзькі добродітелі и ніякого людзького лидарства.
Хвала ся здавалась би лестивосьтю,
коли б написати над людиною,
а вона тілько праведна дань спомину
про собаку Ботсвана,
що родивсь у Ньюфаундлені в маі 1803,
а вмер у Ньюстиді листопаду 18. р. 1808.

Як пинда чоловік та візьмецьця землею,
Мизерний славою, роспинджений семнею,
Тоді скульптор собі чуприну довго мне,
Покіль на мармуру хвалебний гимн утне.
Да не таким ёго накаже не забути,
Яким він був. — ні, ні! яким він мусив бути.
Тут урна, там щити, там з лірами вінки,
Там трублять кгенійи в грядущні віки, —
Про що ніхто живий не доведе, не скаже,
Хиба панекгирист в геральдиці покаже.

А бідний пес, покіль серед брехливих жив,
Взорцем и вірности и правди всім служив.
До ласки первий був и первий до защити,
Він серце чесне мав, не відав, як фалшити.
Те серце панові довіку присьвятив,
Про пана працював, боровся, бився, жив,
А вмер, — нема ёму ні памяти, ні чести;
Мовляли: «здох наш пес» (на личить псові «вмерти»).
Души ёго, що мав, як жив проміж людьми,
Не пущено туди, де житимем знов ми.
Все небо чоловік-черьвяк собі присвоив,
Обмившись од гріхів, що на сім сьвіті коив.
О пиндо без ума! житьте твое — обман:
Ти смерти вбогий раб, бесмерьтя пишний пан.
Вовіки царювать на небеса змостився,
И тілько з ницими блаженством поділився.
Я добре взнав тебе, — гидкий мені еси
И туг однаково, и там на небеси.
Любовъю, ледарю, перелюб именуеш.
Знай каверзи в души зрадливій коипонуеш;
Родившись підло, ти угору йдеш имъям;
Братерством ти зробив усім звірятам срам...
Кому се траницьця на камені читати,
Иди собі: мій пес людей не хоче знати.

—0—

XV.

Andwill thou weep when I am low.
Byron.

Заплачеш по мені, кохана, о! заплачеш,
Як бездихапного мене колись побачиш...
Промов же се словце, промов мені ёго...
Ні, ні! мовчи: бо жаль мені жалю твого.

—

Ношу в души печаль, почезли всі надійи;
Холодна в серденьку тече вже кров, не гріє.
И, як поляжу, ти з великои семні
Одна зітхатимеш від серьця по мені.

—

Оце ж мою печаль, мов хмару, пробиває
Якийся тихий сьвіт, и тугу розьвіває,
Тим сьвітом сьвітицьця ясна душа твоя,—
Кріз темряву маяк спасенний бачу я.

—

Сьвітися ж, зіронько, душе благословенна.
В тобі увесь мій сьвіт, уся моя вселенна.
Як зникну и мене покрие вічна тьма,
Заплач, а в мене сьліз уже давно нема.

—

О, знаю! по мені горячими заплачеш,
Мого ж плачу ти вже довіку не побачиш.
Мене за живота покрила смерти тьма,
Ні в серьці радошчів, ні в очах сліз нема.

—o—

XVI.

Was treibt und hebt mein helles Blut.
Heine.

Чого кипить химерна кров?
Чого палає серце дике?
Кипить, бунтуєцьця, горить,
І в серьці горенько велике?

—

Химерна кров кипить-горить:
Бо сон мені страшний приснився.
Примчавсь до мене ночи син
І, хропучи, з помною звився.

—

Блискучий перед нами дом!
У гусьлі там, у кобзи грали.
Горіли факели кругом,
І прилетіли ми до зали.

—

Весільне сьвято се було:
Веселі всі, всі сьвяту раді...
Ой Лелечко! серед сьвічок
Моя кохана на посаді.

—

Моя кохана... дивна річ!
А поруч нен незнакомий...
Стояв за ними я німий,
Стояв німий и нерухомий.

—

Музика дух мені гнете,
Веселий гомін з ніг валяє...
Вона щаслива женихом,
І він їй рученьку стискає.

—

Налив червоного вина,
Надпив, — шанує молодую.
Се ж не вино пила вона,
Ой Леле! кров мою живую.

—

І гарне яблочко взяла,
І подала, що б він розрізав...
То ж він не яблочко ножем,
Ой Леле! серце моє різав.

—

І сьміло він їй обняв,
Поцілував, — затрепетала
Почервонівши... Лелю ж мій!
То смерть мене поцілувала.

—

Мов оливо, тоді язик
Зробивсь у мене преваженний.
Зашурхало... почавсь танець;
Поперед всіх двойко блаженних.

—

Стою, німую, труп німий,
А все несецьця, все сміецьця...
Він на вушко шепнув щось їй, —
Почервоніла, та бес серьця.

—═—

XVII.

Unterm weißem Baume sitzend.
Heine.

Ти седиш під білим древом,
Вітер сумно в полі віє,
Угорі німують хмарі,
И туманом небо криє.

И вбачаєш гай и поле;
Помертьвіло, все чорьніє,
И в тобі зіма й круг тебе,
И холодне серце нне.

Коли се — летить на тебе
Біле клочче... Ти сумуєш,
И на зімні завірюхи
Серце кволе вже готуєш.

То ж не сьніг, не завірюха...
З ляком серденько радіє:
Весьняні квітки пахущі
Яблуня на тебе сіє.

Що за страшно любі чарі!
Сьніг у цьвіт перевернувся.
Ти коханьня знов жадаєш,
Хирний дух тьвій знов прошнувся.

—=—

XVIII.

In dem Walde sprießt und grünt es....
Heine.

Розвиваецьця и зеленіе,
И сумуе, мов дівча, дуброва;
А над нею сонечко сьміецьця:
Весно молода! бувай здорова!

Соловейку! я тебе вже чую.
Флейтою солодкою сьпіваньне
Хшипне в тебе и виводить тони:
Твоя пісьня — голосне коханьне.

—o—

XIX.

Die schönen Augen der Frühlingsnacht..
Heine.

Чудовні очі весьняної ночі
Так любо з неба землю озирають:
Тебе зробили любощі мизерним,
Вони ж тебе й угору підіймають.

—

Гільляста липа, на ій соловейко
Понуро стогне, солодко сьпівае:
Мені та пісьня серце пригнітае,
Мені та пісьня душу розширяе.

—o—

XX.

Mir träumt einst von wildem Liebesglüh'n.
Heine

Колись про любощі гарячі я мечтав,
Про пишні кучері, про мирти да резеди,
Про медові вуста и про гіркі беседи,
И все те у пісьнях понурих виливав.

—

Давно повянули й почезнули мечти,
Зник навіть змечтанний мій образ найлюбіщий;
Зосталися мені пісьні понуро віщі,
Що я повиливав на шану красоти.

—

Зникай же з ними й ти, сиріцький сьніве мій,
Зникай, як образ той, мое дитя нещчене,
Шукай ёго в сьвітах и привітай від мене:
Я мріям воздушним шлю подих воздушний.

XXI.

СКАРБ

Arm am Beutel, krank am Herzen...
Göthe.

Був я вбогий, серцем хирний
Порав знай сусідзьке поле.
Вбожество — велике горе,
Гроші — от воно добро!
Щоб скінчити вік невірний,
Я пійшов до чорта вгосьті,
Підписався Jego Mości
Віддать душу за сьрібло.

Став круги я з ним кружати,
Поломъем вони палали,
В поломъї кістки трещчали:
Се було в нас заклятьте.
Кинувсь я тоді копати,
І здобув гроши чимало...
Сьтілько й око не вбачало
За все нужденє житьте.

Ніч була бурлива, темна,
Аж дивлюсь — блиснула зірка...
Ще зірок за нею кілька...
  Тут и півень засьпівав.
Зникнула мара підземна;
Бачу в пана я беседу;
Пъють, ідять, и кубок меду
  Пан мені сам наливав.

——

Огрядний собі, невроку
И веселий був панюга;
У гостях в ёго прислуга,
Посеред музик та скоку,
  Попивае добрий мед.
Тут нам істи, тут нам пити,
В сьвято хороше ходити,
  Праця ж нам не в уверед!

——

Пий и ти: се жизни сила,
Скарбувати ж добра воля
И ш чужого вміе поля:
Плуг, сокіра, заступ, вила,
  От и все в нас заклятьте!
Хто сю правду зрозуміе,
Працювати добре вміе, —
  Щчасне матиме житьте.

—o—

XXII.

ПРЯХА

Als ich still und ruhig spann...
Göthe.

Пряла прялочка моя,
Не переставала,
Аж прийшов до мене гість, —
Рватись нитка стала.

—

Уродливий, молодий
А як заговорить,
Слово гарне, приязне,
Мов у дзвона дзвонить.

—

Пряла кужіль я тонкий,
Не переставала,
Тепер прядиво моє
Нехтувати стала.

—

Як прийшла зіма, нема
Основи, ні вмоку:
Пробалакали ми вдвох
Цілого півроку.

—

Як прийшла вона красна,
  Нічого білити;
Стали люде про мене
  На селі дзвонити.

—

Не біжу тепер бігцем
  Вранці до криниці,
И кивають на мене
  Гожі молодиці.

—

Пряла вдень я й уночі,
  Тепер перестала:
Про куделицю мою
  Славонька постала.

—o—

XXIII.

ПЕРЕД СУДОМ

Von wem ich es habe, das sag' ich euch nicht.
Göthe.

Від кого у мене воно,
Про се шкода в мене питати.
И тіло и дитя — мое;
Доволи вам сю правду знати.

—

Ви кажете, що я криву
Собі дорогу обібрала;
Я ж маніевець мій чесним зву:
Чинила те, що поважала.

—

Даремно згорда сьміетесь:
Бо чесьть моя така, як ваша.
Коли б озвавсь ёго отець,
Озвалась би в нім слава наша.

—

А що мене ви соромом
Караете, шановні судьді,
Перенесуть и без ёго
Вам непідвладьні горьді груди.

—

Дитя мое, моим воно
Зістанецьця до віку й суду,
Насушного ж про се мого
Ні в кого з вас прохать не буду.

—o—

XXIV.

НЕОБОРИМА ГАРМАДА

Взором древнёго поэта.

Sie kommt, sie kommt, des Mittags stolze Flotte
Schiller.

I.

Иде вона, иде полуднява Гармада,
  И згорда слухае, як стогне океан
Під нею... Бог новий летить не нельки ада
  Не тисяччу громів и брязкотом кайдан,—
Пливуча гармиза страшнои цитадели
  (Ніколи океан такои не видав
  Здавен давнезних, як розбою вік настав).
Необоримою іїи звуть многі землі,
  И прізвище таке не всуе дано ій:
  Страшна вона й морській филясьтій глибені.
Тремтить и сам Нептун. Він стиха підіймае
  На раменах міцних нелюдський сей тягар,
И не хапаючись несе: бо добре знае,
  Що смерьть у тягарі тому про всяку твар.

II.

Оце ж вона стоить уже перед очима
  У тебе, острове шчасливий, всіх морей
Владико! и тобі грозить вся дика сила,
  Великосердому, що зьнявсь попад людей.
Біда народові твойму, що народився
На волі! Он, стоить и стоючи ярицьця
  Чудовище в бою крівавім огняне,
  Що на тебе дощем и бомб и куль ригае...
Хто в тебе той клейнод из рук рвав силоміцно,
  Що він тебе царем империй нарядив?
Чи ти ж не сам изверг неволю віковічно
  И гордих королів під право нахилив?
Хиба ж не Харьтія велика поробила
  В тебе громадськими мужами королів,
Царями ж розуму твого настановила
  На сходах вічових сходатаів-мужів?
А горде паруса на всіх морях гетьманство
  Хиба завоював еси не в хижаків?
Хиба не в боротьбі придбав собі ти панство
  Над милийонами завзятих вояків?
Кому ж ти дякуеш за се?... О, червонійте
Язики сьвітови! самі себе судіте...
  Кому ж, як не мечу та розуму свойму?
  Нешчасний острове! дивись на сю нову
Машину Адову, що поломье ригае:
  Се вже прийшов кінець тій славі, тій хвалі,
  Що розливалась скрізь по воді й по землі.
На тебе боязько ввесь кглобус позирае,
  До тебе розуми високі всі летять,
  За тьвій упадок всі благі серьця болять.

III.

Споглянув з небеси на землю Всемогущий
И бачить — вороги конець твій неминущий
Левами на флагах вінчують всій землі.
Чи то ж мій Албийон погибне від неситих?
Чи то ж дам погубить героів знаменитих
И волю потопить в безодній глибені?
Чи то ж я від лихих останьню оборону
Губити по сьвітах тиранам попущу,
И попуском моим тропстую корону
На голові в ченьця-сінаки осьвящу?
Рече — и бурний дух розьніс Необориму
По чотирох вітрах: Мадриту знак и Риму.

—o—

XXV.

ВІДДАЛЕКИ

Ye scenes of my chilhood, whose loved recollection.
Byron.

Ви, сцени літ малих, що люба память ваша
Здаецьця с тим, що е, контрастом нам гірким,
Де засьвітилася душа в науці наша
И дружба снилась нам коротким сном своїм!

—

Коротким: бо була аж патто романтична
В химерних розумах байдужних пустунів,
Но споминка про все зосталась в мене вічна,
Що в серьці мав тоді, що потім загубив.

—

Знов поривае дух до згірьрів тих принадних,
До затишних долин, нагірьних бурчаків
И навіть — до сьвітлиць, принукою досадних,
Що розум юний з них на волю рвавсь-летів.

—

Здаецьця, знов дзвонка віддалеки я чую,
Здаецьця, знов седжу на тій могилі я,
Де надвечір було годинами німую...
Туди задумана душа летить моя.

—

Знов бачу сцену, де я в драмі подвизався,
Героєм правоти здавався сам собі,
Плескаьнєм зрителів завзятим упивався
І згорда покорявсь завидливій судьбі.

—

Чи то преображавсь у бідолаху Ліра,
Що й царство дьві дочки и розум одьняли,—
І так мене хвала ровесників лестила,
Що вже собі здававсь я Гарриком новим.

—

О сни хлопъячих літ! по вас я знов сумую;
Не вянуть споминки у памяті про вас:
У глибені души самітьнёи вас чую;
Сьвіт ваших радошчів у мовчязьній не згас.

—

Колиб на Иду ви тоді мене посили,
Як зачне віщчувать судьба мені сумне,
Щоб давні радошчі у темряві сьвітили,
Як хмарі громові обстануть круг мене.

—

Коли ж би и мені, як никому, судилось
Дознати по сьвітах некаятних забав,
Хвалою б серце вам сьвятою загорілось:
«О радошчі! такі я тільки змалку знав»!

—o—

XXVI.

СЬЛЁЗИ

When Frindship or Love our sympathies move.
Byron.

Як Дружба чи Любов подвигнуть наше чуство,
Як Правда кріз Олжу пробъецьця и блисне,
В устах обманювать е знане всім искуство,
Сьлёза ж не зрадила ні разу ще мені.

Усьмішка часто в нас виявлює глибоко
Затасну в души ненависьть або страх.
Мені зітханьне дай, дай мову серьця — око,
Що затуманицьця негадано в сьлёзах.

Гарячі жалощі показують, що люде
Жорстокі варварства віки пережили,
Но каятьтя сьлёза тихенька вічно буде
Найкрашча Небу дань від грішницы Земли.

Хто зваживсь океан під буйними вітрами
Туди й назад судном легким переплисти, —
Понуро нахиливсь над білими валами
И почали дьрібні з очей ёму текти.

Ось воин, він підьнявсь, мечтатель романтичний,
За славу, волю, чесьть народьню воювать,
И як прострецьця ниць ёго противник вічний,
Дак рани кинецьця сьлёзами омивать.

—

Вернувшись до своих у гордощах законних,
Крівавого свого відкине зубрія, —
И виплатить ёму ціну всіх бід походних
Сьлёзами тихими вшчасливлена сімъя.

—

Кубелечко мое в літа мої шчасливі
Де легконогий рік від любощів тікав!
Як іхав ще я раз в місьця твои честиві,
Кріз сьлёзи я твою дзьвіничку привітав.

—

Хоч я тепер уже не сьмію до Маруси
З божбою, як тоді, ніжною приступить,
Та сьлёзи спогадать солодкі не стиджуся,
Що ми клялись ними одно 'дного любить.

—

Досталась иншому, моя ти инина крале:
Бувай шчаслива з ним, твое ж святе имъя
Довіку штить-любить душа не перестане
И не забуду сьліз твоих довіку я.

—

О друзі дорогі! покіль я не 'ддалився,
Надію виявлю, дорожчу всіх перел:
Коли б у хуторьцях сих знов не ким зусьтрівся,
Щоб сьлізми ми 'блились, як плачемо тепер.

—

Коли я 'д півночі сумній од вас полину
  И в домовині там лежатиму сумній, —
Проходючи хто з вас повіз мою могилу,
  Слёзою покрони прах одинокий мій.

—

Нехай не мармуром золоченим промовить,
  Як чада суети, тяжку свою печаль,
Словами пишними мене не славословить,
  А сьлізми тихими проявить братьній жаль.

—o—

XXVII.

Ich lieb ein Blume, doch weiß ich nicht welche.
Heine.

Люблю я квітку, да котру, не знаю
Самітно сумую,
И зазираю в чарочки пахувці
Про душу живую.

—

Квітки вечірьнім сьвітом обливае:
Ляшчить соловейко.
Шукаю серьця, що бъецьця як в мене,
Так гарно-гарненько.

—

Ляшчить и дзвонить в саду соловейко;
Солодко сьнівае,
И нам обом чогось неначе страшно:
Неневне коханьне!

—o—

XXVIII.

Gekommen ist der Mai.
Heine.

Прийшов май до нас угосьті,
Трави цьвітом заблишчали,
И по небу голубому
Плавлють рози, рози-хмарі.

—

Засьпівали соловейки,
Круг ставка, кругом криниці,
Скачуть білі овечата
По мякесенькій травиці.

—

А мені вже не до сьпіву,
На травицю повалився,
Чую дзвін вечірьній тихий,
Тяжко-важко зажурився.

—o—

XXIX.

Leise zieht durch mein Gemüth.
Heine.

Стиха серце підмиває
  Весьняне сьпіваньне.
Задзвони, моя весьнянко,
  Про любов-коханьне.

—

Полени, де між квітками
  Квітка найпишніща,
Привітай їйи від мене,
  Пісне моя вішча!

—o—

XXX.

Der Schmetterling ist in die Rose verliebt.
Heine.

Любить метелик пишну троянду,
Почасту часто кругом літае,
Ёго ж самого ніжнокрилого
Золотом сонце любо 'бливае.

—

Кого ж кохае пишна троянда?
Х'тів би я щиру правдоньку знати:
Чи соловейко, що знай сьпівае,
Чи місяченько, що мовчки сьсяе?

—

Ніхто не знае, кого кохае
Пишна троянда, я ж люблю всі их:
Люблю й троянду и метеленька,
И соловейка и місяченька.

—o—

XXXI.

Es hat die warme Frühlingsnacht.
Heine.

Стоить ніч темна весьняна,
Квітки благоухають,
И серце, збуджене від сна,
Коханьнем знов лякають.

—

Котра ж с квіток тих запашних
Обійме знов серденько?
Ліленн мусить стерегтись,
Сьнівае соловейко.

—o—

XXXII.

МЕРТВЕЦЬКИЙ ТАНОК

Der Thürmer der schaut zu Mitten der Nacht.
Göthe.

I.

Из башти своеи стражник озирав
Серед ночи тихе, німе кладовище,
А місяць на небі мов сонце сияв,
Осьвічував пишно мертвецьке жилище.
Аж ось ворухнецьця мовчуща могила,
Одна, друга й трейтя... Якась дивна сила
Мерьці на весільле ночне підьняла.

II.

Жінки й чоловіки, старе й молоде,
Багате й убоге, ченьці и миряне
В танок у довгезних сорочках иде,
Забувши, що гарне було и погане,
Що в пинді між людьми на сьвіті пишалось,
И що, в своих злиднях, од миру ховалось,
Усіх их змешала, зьрівняла земля.

III.

У перше побачив танок сей стражник,
Однак не зьлякався, а зареготався:
Бо з малку малого до мертвих привик.
А все-таки дивом таким дивувався,
Що й мертьві без дуру в землі не лежали,
Ночною добою до гурту встьрявали.
Зотьліе, а втіхи ёму ще корьтять!

IV.

Міркує, а білі й руді кісьтяки
Об кістку кістками навзаем бряжчали.
Що на вечорницях дівки й парубки,
Вони те в мертвецькім танку витворяли.
А далій струсиули ис себе й манатьте...
На пишому ветхе, гниле тілько шматьте,
Стида в танцюристих ніже не було.

V.

Вбачавши ж лукавий, як мудрий стражник
Мерьцями своими старими втішався,
До вуха петязі любенько прошик:
„Тьвій рід, мов бжолиний, вночі розгулявся.
Дивись, и нове вже скидае манатьте...
Не струхло въ могилі, не рвецьця на шматьте.
Воно б тобі, друже, про дещо здалось“.

VI.

Слухняний на раду ночну куцака,
У фіртку пробравсь він кріз крату залізну,
И нову сорочку в старого дяка
Потіг... Ласий здавна був на даровизну...
Аж ось „кукуріку“ півні засьпівали, —
Мерьці, похапавши манатьте, втекали.
Стражник ледьві фіртку залізну замкнув.

VII.

Замкнув, да зоставсь під фірткою дяк,
„Сорочку, злодюго, верни“! репетує, —
И ламлецьця в крати залізьні кістяк.
Стражник заховався, оглухнув, не чує.
Він рад би сорочку дякові й подати,
Да страшно: боицьця — не видержать крати
И впустять у башту мерьця кісьтяка.

VIII.

Лютує-бушує під кратами дяк.
Зубами залізо гризе мов сталними:
Бо мусить в сороцьці лежати кісьтяк,
Який би ні був він голяк між живими...
Аж ось и півночні півні засьпівали, —
Всі чарі почезли, всі марі пропали,
И в друзки россипавсь зубатий кісьтяк.

—o—

XXXIII.

БОРОТЬБА

Nein, länger werd' ich diesen Kampf nicht kämpfen.
Schiller.

Ні, ні! в цій боротьбі я довше вже не встою,
У велетенській з мусом боротьбі...
Коли я в серьці жар не погашу тобою,
Про що ся жертва, доблесте, тобі?

—

Я клявсь уже не раз, о! клявся, тихий раю,
Себе самому покорить-смирить...
Ось тьвій вінець, нехай навік ёго втеряю,
Возьми ёго и дай мені грішить.

—

Порьвімо вмову, щоб спасатись у сьвятошах!
Вона мене кохає... не кортить
Нам тьвій вінець. Блажен хто тоне в солодощах
И, так як я, в безодьні любо спить.

—

Мій цьвіт уже гризе черьвяк, и добре бачить
Вона, що весьняний мій жовкне лист.
Дивуєцьця моїй самоборьній удачі,
И дбає, як гіркого всолодить.

—

Чи то ж бо справді е в бескраім морі жизни
  Любіще над сей любий дар мені?
Зьнялось ти вгору ним превишче укоризни,
  Превишче й похвали в твоїй весьні.

—

А я ж то міркував сим даром гордувати...
  Не дару, ні! цуравсь упадку я.
Тепер упадок мій силкуюсь величати...
  Тиран еси ти, доленько моя!

—о—

XXXIV.

ПОКОРА

Und ich war in Arkadien geboren.
Schiller.

И я родивсь у любій украйині,
Природа радощчі послать мені клялась,
Мені, ще немовляточку дитині...
И я родивсь у любій украйині,
Весна ж моя гіркими облилась.

—

Весна нам раз красна, — не буде більше;
Моя давно вже, о! давно вже оцьцьвіла.
Мовчущий бог... о, плачте братьте, гірше!...
Мовчущий бог сьвітив знай тихше, тихше,
Та й зник, мов сон, мов сну туман-імла.

—

И се — стою на темному вже мосьті
Твойму, о вічносте! Возьми назад свою
Обіцянку, що доля прийде в госьті
До мене... Ні! тобі я й молодощів
И радощів недоцьвіт оддаю.

—

Перед престол ясний твій воссилаю
Мою печаль, мій жаль, закрите Божество!
На сю планету прилетіла з раю
Благая вість, що в тебе у звичаю
Блюсти закон и правди торжество.

—

Тут, кажуть нам, злих страхіття великі,
А добрих радощі неізреченьні ждуть;
Роскриеш тут извини серьця дикі,
И загадки Судьби про вічні віки
Зъясуеш, щоб нам горенько забуть.

—

Знов буде тут вигнанцям украйина
А терновим вінкам злиденницьким кінець.
Тут правдонька, Всевишнёго дитина,
Мого житьтя тугі важки вхопила,
Щоб схаменувся, хто їй отець.

—

„Нагороджу тебе я в другій жизьні, —
Оддай мені твои дьні красьні весьняні...
Нічого більш я не скажу тобі"...
Повірив я мовляв грядущій жизьні,
Оддав їй дьні веселі весьняні.

—

„Оддай мені й Лавуроньку кохану,
Красу всіх дівонёк и молодиць оддай.
Воздам тобі восторгами за рану
В раю"... И я, мов окаянну,
Прогнав їй не серденька за рай.

—

„Вона довги платити буде мертвим
(Наш гордий сьвіт гуртом зареготавсь).
Се деспоти надією по смерти
Лесьтять наш ум, що, як ми будем мертьві,
Дак оживе наш прах, чи глина й грязь“.

—

Бес сорома ехиди глузували:
„Зьлякавсь еси сьвятих, тим що старі. казок.
А чим сей сьвіт боги твои спасали?
Чим ветху сю будівлю підпірали?
У нужді розум наш веде до вигадок.

—

„Що вічносьть? ти йи зробив не праху
И під покривалом ховаеш у гробах.
Се нашого тінь велетенська страху,
Що з малечку лякае горопаху
У совісти химерних дзеркалах.

—

„А що ти звеш бессмерьтєм, пане брате?
Чи збреханий портрет живих, як ти, людей,
Чи мумию, дитя жерьців ушате,
Балзамними надіями багате,
Що оживе знов неступом страстей?

—

„С твоих надій зотьліньне кепкувало,
Що истина тобі за радощі дала...
Шісьть тисяч літ усе в землі мовчало,
И мертве ще ніколи не вставало
Одержати награду за діла“...

—

Я бачив, як у вічносьть времъя лине,
И як природа, мов той труп. нага лежить;
Ніхто не встав ніколи з домовини...
И все-такі, небесьні Божі сили,
Я вірував у ваш благий завіт.

—

Ти, вічносте! всі радошчі віддав я
Тобі и се — лежу, повергшись ниць
Перед судом твоим, о всеблагая!
А натовпу наругу занедбав я,
И жду твоих спасенних обітниць.

—

Рече ж тоді з небес незримий кгеній;
„Однаково люблю я всіх моих діток,
И доказ им любови дав моєи:
Надію й радісьть, дьві лилеи,
Красу моих улюблених квіток.

—

Хто з них одну на втіху вибірае,
До другого с сих двох не поривайся чуд.
Хто вірує, нічого не жадае,
Наука се стара. як сьвіт зазнае.
Історія — се всёгосьвітьний суд.

—

Надіявсь ти — оце твоя й награда;
И вірував — оце ж и рай життя твого.
Минулася нудьга твоя й досада.
Хто миг один (скажи пророкам ада)
Занапастив, не верне й вік ёго.

—o—

XXXV.

I would I were careless child.
Byron.

Коли б я був хлопъя байдужне бес турботи
  И в горах жив собі в печері самітьній,
Або гуляв-буяв до власнои охоти
  По темних застумах та по воді бистьрій.

Нудна тому пиха низькоземна Саксонська,
  Хто народивсь и зьріс на вольних висотах;
Ёму б здалась низька и башта Бабилонська,
  Серет тих скель, що з них вода летить мов прах.

Фортуно! відійми культурьні землі в мене,
  Бери собі й имъя, що поиною блиничить:
Ненавидне мені підлиз рабів мизерне
  Угодництво: мій дух неволи не терпить.

Всели мене між гір. — в их велико кохаюсь.
  Нехай уз их реве безкрайний океан:
Нічого я в людей ніже не доневняюсь,
  Опріч тих любих сцен, що змалечку я знав.

Малі мои літа, но вже я серцем чую —
  Не про таких, як я, постав сей гордий сьвіт.
Про що ж повішено завісу там густую,
  Де кріецьця кінець моих непевних літ?

—

Колись я бачив сон моим духовним оком,
  Блаженно любий сон од радощів земних...
О правдо! ти своим ненавидним укором
  Показуеш мені из виворoту их.

—

Любив, та люблені поснули сном глибоким;
  Дружив, та здружені по сьвіту ростеклись...
О! як же холодно у серьці одинокім,
  Що радощі мои печалями взялись!

—

Хоч госьті, дзвонючи у кубки золотні,
  Веселим гомоном и рожженуть печаль,
И в безумі засну на лебединій шиі,
  А в серденьку німім німий не заспе жаль.

—

Як сумно слухати веселу тих розмову,
  Кого багацтво й власьть принаджують до нас!
Ні друзі, ні враги, вони пустому слову
  Присьвячують и сьвій и наш коштовний час.

—

Верьніт' моій душі ровесників коханих,
  Що й серденько у них тверезе й голова, —
Покидаю моих полупомників пъяних,
  Що й дружба и любов у них — слова, слова!

—

И ти, едина, що рятуєш од зануди,
  Моя надіе, мій покою, все мое!
Які мои тепер холодні стали груди,
  Що серце вже й тебе любить перестае!

—

Я б не зітхнув и раз, без воротьтя б я кинув
  Сю сцену гомінку роскішного жалю,
Для добродітели, що пянчять мов дитину,
  Ійи мечтаньнями недоленьку мою.

—

Ой рад би я втекти од щирих и лестивих,
  Щоб у пустині десь осістися в глуші...
Жадаю застумів, нетер непроходимих:
  Их темрява — сестра понурои души.

—

Хто б дав мені крилі, крилі мов голубині?
  Я полетів би в рай, що зьвітьтіля й прийшов,
Забув би летючи всі болесті земині
  И відпочинок мій на небесах найшов.

—o—

XXXVI.

ПІСЬНЯ

Fill the goblet again! for I never before...
Byron.

Дзвонімо ще в кубки, в ковші золотні,
В прапрадідьні дзвони гучні-голосні!
Гей пиймо, не лиймо! вино не вода:
Веселошчі серьця губити шкода.

Всёго скоштував я, и шчасьтя и горя
В принадах и в бурях житейського моря.
То рай Божий снився мені навесьні,
То в пеклі тонув я, в жалю глибені.

Були в мене друзі, та все лицемірі,
Що правди в их менше, ніж в кубочку ніни;
У тебе ж вся правда, червоне вино!
Ти правдою славне й за Ноя було.

Жіноче кохаьнє хтось пишний одмінить,
У тебе ж, мій кубку, нема переміни.
Не має жаль міри, не має й ваги,
За кубком же дружні й самі вороги.

Як зникнуть с коханьнем літа молодні,
Ми дзвонимо в кубки, в ковші золотні,
И серцем веселим вітаемо знов
Давнезьніх знакомих — и дружбу й любов.

—

Як скриньку Пандори колись віччинили,
И лиха й турботи у сьвіт напустили,
Під напливом горя й усякого зла
Едина відрада нам в кубку була.

—

Нехай же довіку він дзвонить, блискучий,
З души проганяе насуплені тучі...
Сумні, чи веселі, ми всяк помремо;
Втішаймося ж кубком, покіль живемо.

—

Нехай золотий ківш блещить и на небі
В руках у богини, веселои Геби!
Нехай він на милосьть гріхи нам простить,
А вічная правда сумних веселить!

—o—

XXXVII.

ПІД ХУРТОВИНУ

Chill and mirk is the nightly blast.
Byron.

У горах Пинда ніч насуплена буяє,
Холодна ніч, сира... Як скиглять скрізь вітьрі!
Як хмарі навкруги зубчаста роздирає!
Не блискавки блищчять, палають пожарі.

—

Нема проводирів, згубили ми й надію...
Як небо заблищчить, безодьні ми одьні
Вбачаємо; вгорі над ними скелі мріють,
Внизу реве вода в підземній глибені.

—

Стою на ревищі и чийся голос чую...
Хтось кличе... Се земляк пігтоганий озвавсь.
Хтось стрелив... Чи се друг, чи недруг наш під бурю?
Чи рятуватиме, чи грабитиме нас?

—

Ні, се він знак дає, щоб чабани нагірьні
Спустившись провели нас у який курінь...
Да хто блукати б став у темряві невірьній,
Щоб страньніх закликать в свою гостинну сінь?

—

Ні, ложа теплого чабан тепер не кине,
  Гуканьне ж наше він уважить, що се йдуть
На здобич хижаки, обізнані в пустині,
  И страньніх в западьню своим стреляньнем звуть.

—

Грімить, блишчить, горить кріз темряву густую;
  Рикають гірла скель, терзають риком слух;
Да в мене у душі е думка, що й над бурю,
  Над страхітьтя ночні мій підіймае дух.

—

Флоренсо! де еси під люту хуртовину,
  Як я блукаю тут посеред ям та скель,
Як блискавка мені глибоку домовину
  Осьвічуе и с тьми грімучий робить день?

—

Не на морі... ні, ні! не на морі, кохана:
  Крилате бо твое, легесеньке судно
Зьнялось-полинуло на лоне океана,
  И певно в пристані стоить уже воно.

—

Від серьця теплого тобі я посилаю,
  Під сю хуртовину, хуртовиньні слова:
Нехай від грому я, від стьріл ёго скопаю,
  Нехай одна моя поляже голова!

—

И як серед громів про тебе споминаю,
  Згадай про мене ти в беспеці-тишині,
И с серденька свого, надій солодких раю,
  Зітханьнечко пошли самітнику мені.

—

Хоч нам веселий сьміх и сьлёзи у розлуці
  Відради не дають, но розуму мого
Не вмію гамувать в тяжкій тревозі й муці,
  Щоб знай не поривавсь до серденька твого.

—o—

XXXVIII.

Es drängt die Noth, es läuten die Glocken.
Heine.

И в день журюсь и серед ночи:
Ой Лелечко ж, мій боже Лелько!
Весна та гарьні карі очі
У змові на мое серденько.

—

Весна та гарьні карі очі
На мене потайно змовлялись,
И рози й соловъі щоночі
В ті певно змовини мешались.

—o—

XXXIX.

Ach, ich sehne mich nach Thränen.
Heine.

Ох! бажаю сьліз любови
  И солодких и гірких,
И бажаю и боюся,
  Що дознаю ще раз их.

—

Знов бо та солодка мука.
  Те гірке коханьне знов
Трупть и небесно мучить
  У недужнім серці кров.

—=—

XL.

Die blauen Frühlingsaugen.
Heine.

Весьняні блакитьні очі
Дивляцьця с трави на мене:
Се фийалочки кохані,
Що набрав я новну жменю.

—

Я набрав, и все, що думав,
Чим сумне втішав серденько,
Голосно про те сьнівае
Мій коханець соловейко.

—

О! висьнівуе, ляшчить він
Про зітханьне мого серьця,
И ніжна любови тайна
По всіх пущах роздаецьця.

—═—

XLI.

Wenn du gute Augen hast.
Heine.

Коли добрі очі маєш,
Зазирни в моє сьпіваньне:
Там побачиш — мов у гаї
Чорнобріва сновидає.

—

Коли добрі вуші маєш,
Прислухайсь до мого гласу:
Ті зітханьня, сьміхи, сьпіви
Скрутять серце свого часу.

—

Твоє серце віщче слово
Скрутить, як мене самого,
І блукатимеш весною
По задуманих дубровах.

—=—

XLII.

Was treibt dich umher in der Frühlingsnacht?
Heine.

Що тебе носить кругом серед сонної літнёї ночи?
Ти всі квітки потьрівожив своїм нависним сновиданьнем.
Тиха фийалка зьлякалась, троянда понурила очі,
Зблідла як смерьть и лилія, з непевним стогнаньнем.

—

Місяцю любий! пречисто твоп квітоньки пробувають.
Правду про них ти говориш, та й я не фалшуючи знаю,
Як покіль ти их вродливих осьвітиш, вони піделухають,
Що я с коханьня пьяний до яспеньких зірок промовляю.

XLIII.

КОРИНХОВСЬКА МОЛОДА КНЯГИНЯ

Nach Corinthus von Athen gezogen.
Göthe.

I.

До Коринѳа з Аѳин молоденька припада
Кгрека вгосьті вродливого тягом тягла:
Там поважна сімья сёму гостеві рада,
Хоч незнаному ще в ній нікому, була
Бо давно по приятству батьки там з батьками
Обіцялись навзаем, щоб бути сватами,
Хлопчика-сина
Вже за жениха
Про дочку-недоліточку мали.

II.

Та чи гарно ж свати молоцьця привітають.
Коли ласку не купить в их дорого він?
Бо в язицтьві ще й досі с своими — се знають —
А их в церкву Христову скликає вже дзьвін.
Де ж ся віра нова почала коренитись,
Не годицьця кохатися там и любитись.
Часто за любов
Проливають кров,
Коли батькові хто не корицьця.

III.

Вже давно там ув-обляги всі спочивали;
И дочка вже и батько на сон одійшли,
Тілько нечиши рученьки ще не вгавали, —
Найлюбіще далекого госьтя 'бияли...
У сьвітличку ёго прослучайну прохала
И вином и наідками там шанувала.
Все кінець-стола
Ставляла вона,
Потім доброи ночи бажала.

IV.

Тілько ж він про напитки й наідки байдужен,
И, просьтігшись на ліжку, трохи не заснув...
Не здиймавши одежи й обувъя, лежав у дремоті,
Як дверима щось рипнуло стиха, й угосьті
До ёго мара
В світлоньку ввійшла, —
Дівча в свіжій весьні-молодосьті.

V.

Лянна сьвітить, и личко дівоче чудовне,
Під накинутим білим покривалом він,
Задивований, остраху любого повне,
Бачуть в ляці й румянці стидливо живім...
Золотими мережками сукня вся сьсяе,
Око чорне брильлянтами в темряві грае...
З ляку рученя,
Мов би янголя,
И біленьке й ніжне підіймае.

VI.

„Так чужа я в дому 'цім (вона промовляє),
Що про гостьтя мені не сказав ще ніхто...
В моїй келийці мати мене замикає,
Стереже, мов хурдикгу, дівоче гніздо...
Мені сором и гостьтя й себе тут самои...
Не турбуйся вставати, лежи в упокоі
На постелі сій,
Названій моій,
Я ж пійду звіцьці геть не пристоем“.

VII.

— „Ні, зостаньсь, моя ти вродлива дівчино!
(Відказав наш Корнисець, схопившись боржій).
Ось дарі від богини Церери на диво,
Их подав нам сам Бахус у ласьці своій.
Ти ж мені принесла дар прегарний Амура,
Що висьнівуе-славить найкрашче бандура...
Серце! не лякайсь,
Подивися-глянсь.
Яка люба в богів сих натура“.

VIII.

— „Не касайсь! оддалік мене сьтій у розмові!
Я весслошчі марьні відкинула геть.
И останьне вже слово дала женихові,
Що на небі живе, переваживши смерьть.
У недужній химері матуся звеліла,
Щоб натура дівоча до Бога летіла
И на небеси,
В чистосьті й красі,
С себе Богові жертву зробила.

IX.

„И вся древніх богів світозарьня громада
Покидає сумний, тихий, мертвий сей дом;
Щасьте жизни, мовляли, й любови одрада
Тепер вірного жде під крівавим крестом.
Під крестом не овен и телець, а людина
Мусить жертвою бути Господнёго Сина...
Як и сьвіт настав,
Кгрек ще не чував,
Щоб така нас постигла година“.

X.

И він чує, питає, и слова не вронить...
Ёго дух на людзький перекір устає.
Хто в кутку цім тихому ёму заборонить
Ветать горою за право природьне своє?
„Се ж моя молодая княгиня кохана
У неволеньку в примус безбожницький впала!
Коли будеш моя,
Тебе визволю я:
Ще нас дітьми Венера зьвінчала“!

XI.

— „Ні, мене не 'ддадуть за тебе, добра душе.
Віддадуть за тебе хиба меншу сестру;
Я ж у келийці тихій завянути мушу...
Ох! у пеи в руках спогадай, що я вмру,
И вміравши тебе одчого споминати
Буду покіль хоч искру життя в серьці мати,
И в землі сирій
На сьвятий впокій
Тебе, серденько, буду чекати».

XII.

— „Ні, огнем сим ясним пресьвятим присягаю,
Що нам добрий давно засьвітив Гименей:
Моїх радощів жизни в тобі не втеряю:
Я в бессмертних богів не бессилок-пикгмей!
Поведу молоду до отецького дому,
Не подам свого права в наругу нікому!
Іж з помною й ний:
Се наш брачний пир;
Присьвятім єго богу живому“!

XIII.

— „Ні, ой ні! (відказала) чуже се надбаньне;
Не даруй, мій несуджений, дару любви:
Подаруй мені, друже, на вічне прощаньне
Один кучерь пахущий, густий з голови!
Не про мене житьте між людьми тихомирне;
Дбати буду про инше коханьнечко вірне:
Притулю єго
До серьця мого,
Нехай гоить він серденько хирне“.

XIV.

Тут неневна година духів продзвонила,
И тоді тілько в серьці ій стало гаразд,
И вона чашу повну вина нахилила
До блідих своїх уст и пила ійи в-раз...
В-раз вино випивала небога червоне
Ш чаши повнои, мов яке зільле спотворне...
А з наідків тих,
Що давав жених,
Не взяло дівча й крихти опорне.

XV.

И вони вже міняюцьця знаками віри:
Золотий ланьцюжок женихові вона,
А жених їй даруе ту чашу, що міри
Не питали батьки, випивали до дна.
Не сьрібла їйи зроблено дивно куштовно:
„Як вина в ній бувало з давен давніх повно,
Так боги обом
Сповнять щасьтем дом“
Говорили сват свату любовно.

XVI.

Подала ж и вона ёму чашу винову, —
Пив и він так жадібно, хутенько хилив,
И любови він просить у неи... Ох! слову
Не зьвіряв він, як тяжко любовью болів!...
И благае... вона мовчязна відхиляе
Ёго любощі. Він же ще й натто благае,
И в плачу німім
Серденьком палким
Аж до ліжка їйи припадае.

XVII.

Приступила вона та й припала до нёго:
„Як тяжка мені, серденько, мука твоя!
Та зьлякаесься, зьнітисьеся й сам ти віттого,
Що втапла віт тебе, що вмовчала я.
Сьніжно біле у мене й білесеньке тіло,
Та в сьнігу в холодисчі воно заніміло.
Се бездушний лід,
Жалю мертвий сьлід.
Що ним серденько боліло“.

XVIII.

И вхопив він ійи міцно й жарко руками
И любови потуга ійи пройняла.
„Уповай же від мене зогрітись; хоч з ямі
Тебе б щира любов у мерьців одьняла“!...
И диханьнем вони й цілуваньнем мінялись,
И в любові, як в морі глибокім купались.
„Чи горши тепер?
Чи й тьвій дух умер,
Як мерьці, що богів віддурались“?

XIX.

И любов из любовъю докупи злилися,
И их слёзи мішались в восторьзі небес.
Жадно пъе вона з уст ёго поломъе жизни,
И в другому одно тілько чуе себе.
Жар любови ёго гріе тіло коханій.
Оживае в холодному жизни тумані.
По в душі в ійи
Вже нема тийи
Жизни, що нею ми богоравні.

XX.

Тим часом невсипуща стара господиня
Тихо йшла мимо их незамкнених дверей.
Зупиняецьця, слухае довго: сьвятиня
Сну ночного предивно скверницьця в людей!
Пречудне щось в дому гісьть у них виробляе:
Мов пъяненький с пъяненьким тихцем розмовляе...
Ні, тут инше щось
У дому шчалось:
Се безумний з безумною грае!

XXI.

Нерухомо старенька стоить під дверима:
Бо годицьця їй перше впевнитись у тім.
Він кленецьця... се чуе своими вушима...
Заклинае їйи у чомусь всім сьвятим...
Заклинае й лестить їй, — з досадою чуе...
„Сьтій!“ — „Иду: бо вже ранок нам півень віщуе“.
— „Ну, иди... прощчай!
Тількі обіщай
Завтра знов“... И цілуе, цілуе.

XXII.

Тут поважна матрона не стерпіла більше
Віччиняе сьвітличку, що звуть про-случай:
Чи в цёму ж то дому наймички що найгірші
Служать вдень и вночі молодим паничам?
Віччиняе сьвітличку... „О Боже мій правий“!...
Сьвітить лянпою... Ні! се жартуе лукавий...
Се ж їйи дитя
У ёго в кихтях!
„От якои набрались ми слави“!

XXIII.

Тут жених в первім страсі, був кинувсь окрити
Молоду свою шарфом їйи ж від яги;
Да схотіла за себе сама говорити, —
Зьнявсь на ліжкові образ трохи не нагий.
Зьнявсь на ліжкові образ — статуя прегарна,
И промовив до совісти й віри тирана:
Матінко моя!
Се дочка твоя,
Що знайшла жениха свого й пана.

XXIV.

„Зопсувала еси мені гарну нічку,
Сполохнула пс теплого місьця мене...
Чи на те ж я прокинулась, що б мені віку
Молодого погибельлю втішити тебе?
Ще й того вам обом показалося мало,
Що в мертвецьке мене вбрали ви одягайло.
Мало вам того.
Що житьтя мого
Всю красу воно в гробі сховало.

XXV.

„Но с тяжкои тісноти мене слобонили
Власьні думки; поки ж ваші гнітом важким
Вашу славу и чесне имъя погубили,
Ваш закон, ваш завіт, все зробили пустим.
И ні сіль, ні вода там сердець не остудять,
Де одно одного молоді вірно люблять.
И сира земля
Не прибъе чутьтя,
Що нас люде без розуму гублять.

XXVI.

„Мій коханий тоді ще моим объявився,
Як стояв тут Венерин всерадосний храм.
Чи годицьця ж, щоб слова хто чесного зьрікся
Черес те, що чужим присягнув божествам?
То фалшива присяга й нема в сьвіті бога,
Щоб ійи не зневажив, як сьмітьте в порога.
Мати поклялась
И клятьби зреклась,
Мов не мае нічого сьвятого.

XXVII.

„И з могили б устала я права шукати
На коханьне свободне з моим дорогим,
Щоб единого милого серьцю обняти,
Кровъю серьця на взаем упитись из ним.
Коли ж инше судилось и нам не далося
Те що в сьвіті не сьвітом самим почалося,
Так тому и буть!
Щоб любов забуть,
Помірати обом нам прийшлося...

XXVIII.

„Ой мій гарний! не мусиш на сьвіті вже жити:
Зьвяв еси и поникнув на місьці сёму.
Ланьцюжок мій ти будеш и вмерши носити,
Твою кучерь с собою на той сьвіт возьму.
Придивися до нен, мій хлоню вродливий:
Завтра будеш уже не чорьнявий ти, сивий...
Там же десь изнов
Гратиме в нас кров,
Оживем и вродливі й щасливі...

XXIX.

„Слухай, нене! одно ще до тебе благаньне:
Поломъяний обом нам костер намости,
Відомкни мою хатку лякливу в'останьне
И коханків з огнем на спочивок пусти!
Як зажервіють искри та попіл під нами,
Ми полинем далеко кудись из димами,
И тіла нові,
В сяеві любви
Будуть жити с старими богами“.

XLIV.

КГРЕЦЬКІ БОГИ

Da ihr noch die schöne Welt regieret.
Schiller.

I.

Як ви сьвітом гарно управляли,
В вас законом радошчі були.
Ви блаженство людям возьвішчали,
Любі мрійи матери земли.
Ах! тоді роскошам все служило...
Не по-нашому, ой ні! тоді було:
Бо в тьвій храм що-дня квітки носили,
О Венеро, жизни похвало!

II.

Видумки тоді чудовна сила
Обвивала правду, мов той хміль,
У твореньні повнею кипіла
Несказанно-чарівнича жизнь...
Пригорнути кг серденьку коханьне,
Се було найвишчим торжеством:
Всюди боже віяло диханьне:
Чоловік злучавсь из божеством.

III.

Де тепер мудрагелі вбачають
  Огняний бездушний тілько шар,
Гелийоса там було вітають
  В колесниці, золотій як жар.
Тут гукають в горах орейяди,
  Там дрейяда в дереві живе,
А там в ріцьці плетичуцьця найяди, —
  В сьрібній ніні поплески пливе.

IV.

Лавр тоді у ліки обернувся,
  В каменя — Танталова дочка,
Сфинкс на тони в комиші здобувся,
  Филомела плакала в гайках.
То Деметра с туги в землю билась
  В Персефони на німій труні,
То Цитера потайно любилась
  З уродливим хлопцем на ховмі.

V.

Ще тоді кг Девкалійона плоду
  Сходили бессмертники з небес.
Сину Лето дьля такого сходу
  Ба й кгирликгу подавав Зевес...
Між людьми, героями й богами
  Любу сполуку робив Амур:
Смертники з героями й богами
  Танцювали знай любовний тур.

VI.

Вид понурий був тоді не в моді,
Вік той радощів ще не цуравсь,
Щасьте божеством було в народі,
Щасний ни щасливим спознававсь.
Красота була тоді сьвятиня.
Не соромивсь там нічого бог,
Де камена чиста червоніла,
Чи то кграція вела танок.

VII.

В вас храми сьміялись, як палати,
Вас однак' величина хвала
И на сьвятах Истмуса багатих,
И в бігу, бистрому як стьріла.
Гарно звивши рученьки з руками,
У танок круг алтаря ви йшли,
И нишались велико вінками
Ті що перші між людьми були.

VIII.

В вас „эвое“, тирсами маханьне,
Барсами роскішними ізда
Возьвіщали радощів буяньне,
Забутьте турбітнёго труда.
Фави с Сатиром перед ним слонялись,
А менади-вакханки кругом
У таньці похмільлем вихвалялись,
Сам іздець горів увесь вином.

IX.

Хто вмірав тоді, не відав страху,
Не лякав недужнёго кісьтяк;
Кгеній стиха цілував бідаху,
И гасив сьвій факел неборак.
Оркову ж грізну вагу держала
Смертника, не богова рука,
И самих эриньній ублажала
Кобза ѳрацького сьпівця дзвінка.

X.

Знов зусьтріне він, веселий, тіні
Ув Элизія дивовижних гаях.
Там любов изнайдуть неизьміньні
Серцем жени у своих мужах.
Лин пісьні знов гратиме високі,
До Алцести припаде Адмет;
Друга знайде друг там одинокий,
Там Орест и з луком Филоктет.

XI.

Там високі за діла награди
Покреплять трудящого в трудах,
И хто зьнявсь над величчу громади,
На блаженних стане висотах.
Перед викликателем из мертвих
Стиха вклоняцьця всі небовці,
А иливцеві из оселн смерти
Сьсятимуть з Олимпа близнеці.

XII.

Гарний сьвіте! де ти, де дівався?
  Зник с тобою и природи цьвіт,
Тілько в займищі пісень зоставсь
  Тьвій принадний баснословий сьлід.
Вимерла гучна твоя обитель,
  И не бачимо піде богів;
Зник гарячосердий небожитель,
  Манячить від ёго тілько тінь.

XIII.

Пишний цьвіт осипався-оцьцьвівся
  Як півношник вітер налетів;
Щоб один з усіх тим збагатився,
  Мусив шчезти дивний мир богів.
Сумно в зорях я тебе шукаю,
  Фебе... ні! нема Семели більш!
По гаях и по морях гукаю, —
  Не озвеся: сном довішнім спиш.

XIV.

Ой природо! ти й сама не знаеш
  Радошчів, що в серце людзьке льлеш,
  И шчаслива шчасьтем не буваеш,
  Духа, що сама ёго ведеш.
Без богів утратила ти чувство...
  Ти — як мертвий маятник в часах,
И закон ваги, твое искуство,
  Служить рабсько у твоих цілах.

XV.

Щоб ураньці наново вродити,
  Рпеш яму ввечорі собі,
И пат те, щоб рівно все кружити,
  Втіхи більшої нема тобі.
У поэми поховались боги:
  Бо нема вселеньній вжитку з них.
Сьвіт підьріс, изьнявсь и сам на ноги,
  Всім кружити самопихом звик.

XVI.

Так, в поэми, в древні правди дзвони,
  Ми високе все внесли туди, —
Пишні фарби, гарьні жизни тони;
  Сьвіт оставсь бездушний и німий.
Вирнувши из вічности, летіти
  Любо им на Пинда висоти.
Що в пісьнях бессмертно мусить жити,
  Житиме минутно у житьті.

Кінець первому виступцеві
с Позиченою Кобзою.

РЕЕСТРИК ДО ПОЗИЧЕНОЙ КОБЗИ

	Присьвят од Староруса Новорусові .	5
I.	Словце до староруських народовиків на Появ Позиченої Кобзи . . .	7
II.	Слово до Німців на Появ Позиченои Кобзи	10
III.	Сьнівець.	13
IV.	Кграф Габсбуркг. (Балада 1273). .	16
V.	Прощаньне з рідною вкраиною . .	21
VI.	Старий гай мрій, пахущий гай! . .	25
VII.	Міньона.	28
VIII.	Баллада про Князя-старьця . . .	30
IX.	До Радости	35
X.	Молитва Природи	41
XI.	Предивний сон и звеселив . . .	44
XII.	Вільшаний царь	48
XIII.	Рибалка	50
XIV.	Байронова надпись на монументі ньюфаундленського Пса	52
XV.	Заплачеш по мені, кохана, о! заплачеш.	54
XVI.	Чого кипить химерна кров? . . .	55
XVII.	Ти седиш під білим древом. . . .	57
XVIII.	Розвиваецьця и зеленіе.	58
XIX.	Чудовні очі весьняної ночі . . .	59
XX.	Колись про любощі гарячі я мечтав.	60

XXI. Скарб 61
XXII. Пряха 63
XXIII. Перед судом 65
XXIV. Необорима Гармада. Взором древнёго поэта 67
XXV. Віддалеки 70
XXVI. Слёзи 72
XXVII. Люблю я квітку, да котру, не знаю 75
XXVIII. Прийшов май до нас угосьті. . . 76
XXIX. Стиха серце підмиває 77
XXX. Любить метелик пишну троянду. . 78
XXXI. Стоить ніч темна весьняна. . . . 79
XXXII. Мертвецький танок. 80
XXXIII. Боротьба 83
XXXIV. Покора 85
XXXV. Коли б я був хлопъя байдужне бес турботи 89
XXXVI. Пісьня 92
XXXVII. Під хуртовину 94
XXXVIII. И в день журюсь и серед ночи: . 97
XXXIX. Ох! бажаю сьліз любови 98
XL. Весьняні блакитьні очі 99
XLI. Коли добрі очі маеш 100
XLII. Що тебе носить кругом серед сонной літнёі ночи? 101
XLIII. Коринховська молода Княгиня . . 102
XLIV. Кгрецькі Боги 112

—=—

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PN
6107
P68

Pozychena kobza